

kort, men relativt kyndigt forelægger dette materiale, monumenterne selv som teorierne omkring dem, for den angelsaksiske verden. I denne del fremfører den amerikanske forf. dygtigt svaghederne ved hver enkelt opfattelse, og han kan i og for sig have ret i, at der ikke er ført bevis for, at Trelleborgene har del i Svend Tveskægs erobring af England. Men tifold løsere er argumentationen for hans egen teori, nemlig at disse geometriske anlæg ikke primært har militær karakter, men er konstrueret som helligdomme for Thor dyrkelse. I den imponerende urskov af tvivlsomme arkæologiske sammenstillinger, upaalidelig skriftlig tradition og dristige religionshistoriske analogier, fra forskellig tid og rum (s. 63 ff.), er de 14 fundne kamme, der kan antages at have været brugt i kulten af den skæggede gud, det eneste med relation til Trelleborg. Forf.s indsigt i vikingetidens historie og kultur er dertil yderst overfladisk, saa det er at haabe, at den nye teori ikke vinder proselytter.

AKSEL E. CHRISTENSEN

J. KR. TORNØE: *Early American History. Norsemen before Columbus*. Oslo, Universitetsforlaget, 1964. 127 s. Ill. og kort. 16 no. kr. — HELGE INGSTAD: *Vejen til Vinland. Fundet af Vikingernes Bopladser i Nordamerika*. På dansk ved CHRISTIAN DAHLERUP KOCH. København, Fremad, 1966. 220 s. Ill. 49,50 kr.

Disse to udgivelser behandles under ét, eftersom de stort set behandler samme emne: Problemet om, hvor sagaernes Vinland skal placeres. J. Kr. Tornøes bog er et forsøg på gennem en minutios analyse af sagaberetningernes topografiske angivelser, selv de mindste antydninger af stedsbeskrivelse, at identificere lokaliteter og rejseruter fra vinlandsfærderne. Han når frem til, at Vinland må være landet bag Falmouth, Mass. Da hans teorier beror på en efter sagkyndiges mening uholdbar overpotensering af den gennemsnitsfart, som norrøne skibe i 1000-tallet kunne skyde, falder hele hans billede og topografi sammen. En gennemsnitsfart af 10–11 knob kunne måske en »krigssnekke« holde, men ikke et bredere og tungere, søgående »handelsskib«; og det var vel nok et sådant, vinlandsfarerne brugte. Tornøe har en klippefast tro på, at revl og krat i sagaberetningerne er den skære sandhed. Dette svækker hans argumentation og foranlediger ham til at overse eller a priori forkaste andre fortolkningsmuligheder end den mest nærliggende.

Helge Ingstads bog er ment som en populær rejseberetning om hans tre ekspeditioner for at fastslå rejseruterne og lokalisere Vinland, 1960–64. I 1910 udkastede svenskeren Sven Söderberg ideen om, at Vinland skulle betyde græsrigt land, og at sagaernes tale om vildtvoksende vin skulle være senere opfundne begrundelser for navnet. Dette tilbageviser Tornøe med bestemthed, men Ingstad tager tanken op, ligesom museumsinspektør Jørgen Meldgård her i Danmark gjorde det (*Naturens Verden* 1961, s. 353 ff.). Ved L'Anse of Meadows på Newfoundland's nordspids skulle Vinland nok søges. Her foretog Helge Ingstads kone udgravninger, mens han rejste for at fastslå ruternes lokaliteter. Den videnskabelige redegørelse for fru Ingstads og andre arkæologers udgravninger bebudes, men der gøres i den foreliggende rejseberetning rede for,

hvad man har fundet, dog kun i meget grove træk. Efter Ingstads og arkæologernes opfattelse er fundene norrøne. En tenvægt af form og materiale som dem, man kender flere af fra udgravninger i Grønland, virker overbevisende norrøn. De omtalte C-14-dateringer peger på første halvdel af 1000-tallet, men der nævnes ingen sådan datering i forbindelse med tenvægten. Ingstads lokalisering af de norrøne rejseruters stednavne på disse kanter virker mere relevante end Tornøes. Helge Ingstad er forøvrigt her i hovedsagen i overensstemmelse med Jørgen Meldgårds lokaliseringer fra 1961.

Begge bøger følger sig ind i listen over den efterhånden voluminøse litteraturmængde med vinlandsrejserne som emne. Denne liste kan studeres i Tornøes bog. Selvom den ikke er fuldstændig, fylder den godt, og er denne bogs mest værdifulde bidrag.

FINN GAD

KARL BOSL: Frühformen der Gesellschaft im mittelalterlichen Europa. Ausgewählte Beiträge zu einer Strukturanalyse der mittelalterlichen Welt. München-Wien, R. Oldenbourg, 1964. 520 s. 52 DM.

Udvalget af professor Karl Bosls arbejder bærer sin titel med rette. De enkelte bidrag er vidt forskellige i oprindelse og sigte, spænder fra små skitseprægede indlæg i en aktuel kulturdebat over større videnskabelige enkeltundersøgelser til dristig historisk syntese. Et udtalt fælles præg består dog i forsøget på socialhistorisk strukturanalyse, historisk forskning i konfrontation med navnlig sociologien, og samlingen bliver herved eet blandt mange eksempler på det frugtbare møde mellem historien og samfundsvidenskaberne, som især de seneste årtiers tyske forskning har oplevet.

Forfatterens teoretiske hovedanliggende består i sociologiens utvivlsomme funktion i socialhistorien – som »hermeneutisk princip« – og udvalget bærer da også rigt vidnesbyrd om, at sociologisk præget udlægning af overleverede begreber og kategorier bringer forskeren langt videre, end det er muligt f. eks. ad filologisk vej. Der kan heller ikke være tvivl om, at sociologens søgen efter faste begreber, gyldige i det mindste for et flertal af enkelttilfælde, også i nogen grad må blive socialhistorikerens, ikke mindst når han skal tale ind i vor moderne tekniske kultursituation, der ikke ejer tidligere tiders interesse for det »einmalige«. Mere eller mindre nuancerede forestillinger om opbygning og funktion af gruppe, samfund og stat har vel altid indgået i historikerens forestillingsverden – givet allerede med anvendelsen af gængse begreber som »Deutschland, Frankreich, Volk, Staat, Stamm, Sippe usw., ohne die die Geschichte nicht auskommt, die aber soziologische Idealtypen sind« (s. 476 med et citat af Max Weber). Men dette gælder vel egentlig også det 19. århundredes individualiserende historieforskning, som forfatteren i nogen grad lægger for had (eks. s. 472). Uden et vist – omend unuanceret – begreb om det jævne og typiske havde det vel næppe været muligt at gøre det »einmalige« så interessant. Vægtforskydningen i den historiske betragtningsmåde fra det individuelle til det almene søger sin begrundelse i en ændret kultursituation.

Der er grund til at dele forfatterens glæde over, at sociologien har opgivet »den totalen Systemanspruch ihrer modernen Begründer Saint Simon, Comte,